

Zaharia Stancu

Cikánský tábor

U cikánského kmene kočujícího v průběhu druhé světové války Rumunskem se dopustí Lisandra nevěry s Aristonem a kmen řeší tuto situaci podle dávných zvyků. Nejprve ji musí její muž Gošu napráskat a poté v přímém souboji biči s Aristonem rozhodnout s kým dívka bude dále souložit. Zkracovat mistrovsky popsanou scénu by byl hřích, takže v začátku je v hlavní roli Lisandra, ale netřeba nechat se odradit...

„Aristone, máš něco proti tomu?“

„Ne, bulibašo, nemám nic proti tomu.“

„Když nemá nikdo nic proti tomu, nařizuji, aby se postupovalo až do konce podle našich prastarých obyčejů. Připravte se!“ Slunce už překročilo zenit a klouzalo rozpálené a žluté k západnímu okrají oblohy. Podvečer byl ještě daleko a vzduch zůstával stále žhavý, mrtvý a lnul k tělu a tížil jako nehybný příkrov. Rybník místy pokrytý velkými záplatami šťavnatého a zeleného okřehku jako by stále dřímala.

A jako by stále dřímala i louka u vsi a močál, u kterého se na několik dní utábořila šatra. Koně, osli a muly šatry taky zmožení horkem se mdle oháněli ocasy proti mouchám jako předtím. Psi natažení na tlapách podřimovali ve stínu pod dlouhými a těžkými vozy s plachtami. Medvědi ochabli vedrem mručeli chvílemi ze spaní. Na pokyn zloděje Uže zazvonilo několik snědých dívek skleněnými korálky, měděnými náramky a mosaznými náušnicemi, vzaly kbelíky, nabraly do nich vodu z rybníka a polily kus země opodál od stanů. Země okamžitě vsála vodu a změkla. Gošu vešel do stanu. Lisandra ho sledovala. Hrdý a smělý Ariston taky zamířil ke svému stanu. Him baša se ohlížel po Alimutovi, aby ho poslal pro harapniky. Chlapec se rozběhl k vozu a přinesl je.

Celá šatra se zvedla a chvěla se rozčilením a hořela netrpělivostí. Nikdo nepromluvil. Snědí lidé utvořili kruh kolem bulibaši. Strkali do sebe, tlačili se, šlapali si po nohou a vyvalovali oči.

Náčelník šatry si zkoumavě prohlédl oba harapniky. Řekl:

„Jsou hladké. Oba jsou hladké. Nemají ani olůvka, ani uzly. Můžete se podívat. Můžete si je prohlédnout.“ Harapniky přecházely z ruky do ruky. Každý je ohmatal.

A každý, když je ohmatal, řekl:

„Řekl jsi pravdu, bulibašo. Harapniky jsou hladké. Nemají ani olůvka, ani uzly.“ Him baša vzal harapniky. Prohlédl si je ještě jednou.

A ještě jednou řekl:

„Harapniky jsou hladké. Nikomu nebudeme nadřžovat. My nebudeme nikomu nadřžovat. Osud rozhodne.“

„Ano,“ přisvědčil Sarat, jeden ze starších. „Osud rozhodne.“ Zloděj Už se zasmál:

„Cha-cha-cha! Osud! Cha-cha. . .!“ Kyrysarka k němu přistoupila, otočila si ho k sobě, vyzvedla a políbila na ústa.

„Já jsem ti nebyla nikdy nevěrná, Uži, nikdy.“

Snědí muži vytáhli z opasku pytlíky s tabákem a černé fajfky z pálené hlíny. Nacpali si fajfky a zapálili si. Potom si zase sedli po turecku na rozpálenou zem před stany. Za muži se rozestavily ženy a děti, aby viděly od začátku do konce, co se bude dít na malém kousku země před chvílí pokropeném vodou.

Gošu do pasu obnažený a bos vyšel ze stanu. Široká svalnatá prsa měl porostlá hustým lesem tuhých černých kudrnatých chlupů. Dlouhé lesklé naolejované copy mu splývaly přes ramena až na záda. Vrchní část prsou mu zakrývaly huňaté černé vousy. Snědý muž držel něžně a láskyplně za ruku Lisandru, jako by ji chtěl odvést do rajských končin.

Mladá žena věděla do nejmenších podrobností, co ji očekává, a oblékla si žlutou sukni z tenkého kartounu a bílou, ještě tenčí halenku ze surového hedvábí. Pás si stáhla úzkým proužkem látky a dlouhé černé lesklé vlasy si vzadu svázala modrou stužkou.

„Gošu ji zabije,“ řekl někdo potichu. „Je jí škoda!“

„Ať si říká kdo chce co chce, hezčí a ztepilejší žena, než je Lisandra, v šatře není.“ Vrásčítá stařena, která doposud jen poslouchala a všechno pozorovala, řekla nahlas:

„Nezabije ji! Můj Gošu zatím nikoho nezabil a nezabije ani teď. Můj Gošu není vrah, jen dá hříšnici, co jí patří, jen co jí patří, dá můj hoch té courě, a nic víc . . . Nic víc . . .“

„A co Ariston? Kde je Ariston? Proč nejde Ariston? Proč se neukazuje Ariston?“

„Podívej . . . Táhle je . . .“ Ariston vyšel ze stanu. Byl stejně jako Gošu bos a do pasu obnažený. Byl taky tak silný, taky tak široký v ramenou, jenom černé a husté chlupy pokrývající prsa byly oproti Gošovým rozčuchanější.

„Ariston vyhraje.“

„Ne, Ariston nevyhraje. Vyhraje Gošu.“

„Spravedlnost je na Aristonově straně. Spravedlnost je vždycky na straně lásky.“

„Vždycky ne.“

„Ticho!“ rozkázal Him baša.

Chvilí trvalo, než se všichni utišili. Když se rozhostilo naprosté ticho, zamířil Him baša ke Gošovi a podal mu harapniky.

„Vyber si, Gošu, který chceš. Prohlížel jsem je. Oba jsou čisté.“ Gošu natáhl ruku a namátkou jeden vzal.

„Děkuji ti, bulibašo.“ Gošu se vzdálil. Lisandra šla za ním. Gošu se zastavil a čekal na ni. Žena došla k němu. Muž si položil harapnik na rameno, vzal ji do náruče, hýčkal ji a dlouze ji přitiskl k sobě. Potom ji políbil na tvář, napjatou vzrušením, na oči, obočí, dlouhé a černé vlasy a na vysoké jasné čelo. Šatra očekávala, že Gošu políbí svou ženu na ústa, ale muž do pasu obnažený se jejích rtů nedotkl. Místo toho ji divoce kousl do ňadra. Lisandra krátce vykřikla. Šatra se zachvěla. Ariston kdesi v davu zahučel, chtěl něco říci, ale potom se vzpamatoval a jen naprázdno polkl. Gošu zvedl harapnik. Uprostřed malého prostoru obklopeného šatrou stála Lisandra zpřímá jako sloup, hrdě zvedla hlavu, podívala se svému muži do očí a poručila mu:

„Dělej, pse, uhoď. . .!“ Gošu o krok o dva ustoupil a vtom harapnik se třemi cvorami vyšlehl jako dlouhý černý had nad Lisandřinou hlavou a práskl jako puška. Ale nedotkl se jí. Dav ztuhl. Lisandra se zasmála:

„Pse! Bojíš se! Proč se bojíš? Uhoď! Uhoď mě vši silou!“ Čtyřikrát nebo dokonce pětkrát harapnik zasvištěl a zapráskal nad její hlavou, ale nedotkl se jí. Šatra, která očekávala něco jiného, vybuchla:

„Cha-cha-cha. . .!“

„Hi-hi-hi. . .!“

„Gošu nemá v žilách mužskou mízu!“

„Cha-cha-cha. . .!“

„Gošu se bojí přetáhnout ženu. Teď je jasný, proč dcera Sedila baši běhala s jazykem vyplazeným za Aristonem. Teď už chápeme. . . No jo . . . Tak je to . . .”

„Gošu nemá kapku mužnosti v žilách.”

„Nikdy žádnou ani neměl.”

„Hi-hi-hi. . .!” ůCha-cha-cha. . .!”

Gošu pootevřel ústa a vtáhl hluboko do plic vzduch, zachmuřil se, zaťal zuby a kousl se do rtů. Tenké praménky krve klouzaly po černých, kudrnatých, rozcuchaných a divokých vousech.

„Gošu nestojí ani za zlámanou grešli!”

„Ha-ha-ha. . .!” „Hi-hi-hi. . .!” ůV Gošovi umřela všechna odvaha.” „Nezmlátí ji.” „Zapomněl, že nevyplacená žena je jako nepřivázaný prám.”

Šesté šlehnutí harapnikem bylo nenadálé. Bič se třemi cvorami nepráskl do vzduchu, dopadl prudce a palčivě na ženino tělo, celé je obestřel, jako břitva prořzl surové hedvábí tenké halenky a zaryl se hluboko do zdravého nazlátlého, jako kámen pevného masa. Šatra vytřeštila desítky párů kulatých, neobyčejně velkých a neobyčejně černých očí a zkameněla. Někteří polkli naprázdno. Někteří se kousli do jazyka. Zloděj Už se zajíkl a Ariston vydal ostrý krátký výkřik, jako by rána nedopadla na Lisandru, ale na něho. Úsměv nebylo vidět, jen Kyrysarka se zašklebila.

Lisandra se držela. Sevřela čelisti. Nevykřikla. Nezakymácela se. Nevydala ani hlas. Jen několikrát rychleji zamrkala, až se rozptýlilo cosi, co mohlo být počátkem strachu.

Gošovi se zakalily velké oči černé jako smůla a dostaly zlověstný výraz. Harapnik, do kterého jako by vjel opravdu život, dopadal bez ustání znovu a znovu na Lisandru.

Znovu a znovu. . . Znovu a znovu... Znovu a znovu. . .

Snědý, do pasu obnažený muž, který se jím oháněl, dokazoval, že je mistr. Žádná rána nedopadla náhodně. Nemilosrdný bič se bleskově ovíjel kolem ženina těla, rozřezával a trhal jí tenkou halenku ze surového hedvábí na stále užší proužky a kousek po kousku jí drásal a krvavil kůži a maso.

Lisandra při každé ráně zamrkala a ještě výš zvedla čelo na zlost šatře, která očekávala, že je bude klopit. Kyrysarka, silná žena Zloděje Už, se chvěla radostí, ale zato Ariston každou chvíli zasténal. Čím víc Gošu bil, tím silněji si kousal a rozdíral rty.

Netrvalo dlouho a nepoddajné mužovy vousy se zbarvily do červena. Ze silných kudrnatých a rozcuchaných chlupů odstříkovaly na mokrou zem velké kapky sražené krve.

Koně, osli a muli lhostejně odháněli ocasy mouchy. Tlumené rány harapniku a pach krve, která prýštila z Gošových vousů a z Lisandřina rozdrásaného těla, probudily však z ospalosti psy a medvědy. Psi ožili, vyrazili zpod dlouhých vozů s plachtami, vzdálili se od šatry a začali skučet a výt, jako by byli bití oni. Nejvíc ze všech vyl a skučel Rob, starý, ale ještě silný pes Hima baši.

Medvědi, rozdráždění pachem prolévané lidské krve a možná i trochu poděšení, se začali zmítat na řetězech a zuřivě mručet. Alimut, z jehož bytosti se dosud nevytratila mladistvá krutost, se chopil pevné sukovice, mával jí hned na jednu stranu, hned na druhou, aby odehnal psy. Pak se obrátil k medvědům a citelně je přetáhl. Nato sukovici odhodil. A najednou si s jakousi hrůzou uvědomil, že když mlátí psy a medvědy, pocítil v hloubi duše radost. Pomyslel si: „Gošovi teď asi taky působí radost, že bije Lisandru.” Odplivl si.

Přestože psi a medvědi dostali výprask, neuklidnili se.

Syn Hima baši rozladěn na jedné straně tím, co udělal, a na druhé myšlenkami, které mu táhly hlavou, je nechal být a vrátil se k snědým lidem, kteří mlčky a s vykulenýma strnulýma očima pozorovali Goša a Lisandru. Z tenké bílé halenky ze surového hedvábí a ze žluté sukně z laciného kartounu, které donedávna zahalovaly ženino pružné a plné tělo, zůstaly jen cáry. Žalostné a krví nasáklé se jí nalepily na rozšvihanou a potřhanou kůži a některé pronikly hluboko do masa.

Lisandra přes nelidské bičování stále držela čelo zpřímá, stále měla sevřené rty, ale proti její vůli se jí zamžily oči a na dálku bylo vidět, že sotva zadržuje slzy.

Harapnik svištěl stále rychleji, stále palčivěji, stále prudčeji. Ariston si zakryl oči a při každé ráně, která dopadla na Lisandru, uskočil, jako by za ním vystřelil, a krátce a pronikavě vykřikl. Zloděj Už polykal naprázdno. Kyrarsarka počítala rány a tiše cedila přes zuby:

„Jen jí dej! Přidej jí! Dej jí, co jí patří. . .!“ Slepá chápala všechno. Slyšela všechno. Všechno. Gošu, na kterého se teď upíraly všechny zanícené pohledy šatry, dál plnil to, co pokládal za své smutné právo. Celý zpocený, beze slova, bez ustání bil a kousal se do rtů a drtil si čelisti.

Velký zvon ze vsi se zase rozezněl na smrt a malý zvon se k němu vzápětí přidal. Oba zvony byly z ryzí mědi a měly čistý a líbezný hlas, přestože každý týden jednou nebo i vícekrát ohlašovaly smrt. Lisandra vyčerpaná jak ranami, tak i napětím .. nakonec povolila, zlomila se v pase a svezla se na kolena. Neomdlela, neztratila vědomí, uvědomovala si, co se s ní děje. Děsila se a přála si ze všech sil, aby si Gošu nemyslel, že podlehla jeho harapniku a že ho prosí za odpuštění, a pokoušela se vstát. Nepodařilo se jí to však. Přemohla ji slabost a snad i utrpení, kterému bylo vystaveno její zmučené, rozšvihané tělo. Převalila se na bok a potom se stočila do klubíčka.

„Zabil ji!“ vykřikla skoro vesele Kyrarsarka. „Zabil ji a dobře udělal Gošu, že ji zabil!“

„Mlč! O něčem takovém nemůže být ani řeči,“ okřikl ji Zloděj Už.

„Ty dobře víš, milá ženo, že ženská je silnější než čert a nějakou tu ránu vydrží.“ Kyrarsarka chytila Zloděje Uže za ramena, sklonila se a zašeptala mu do ucha:

„Mužičku, jestli budeš povídat hlouposti, rozčilím se a .. pak tě uškrtím. .. Stačí mi jen dva prsty, abych tě uškrtila.“ Malý od neštovic podřobaný muž řekl tiše:

„Budu mlčet jako hrob. . . Ať se stane co chce, budu mlčet jako hrob. . . A v noci tě budu milovat. . . Budu tě milovat. . .“

Gošu si otřel hřbetem ruky tvář. S harapnikem v ruce, jako by byl připraven v případě nutnosti začít od začátku, přistoupil k mladé ženě, klekl si vedle ní a poslouchal její dech. Vstal. Řekl:

„Nic jí není. Jen omdlela.“ Him baša, aniž se pohnul ze svého místa, poručil:

„Holky, vylejte na ni pár kbelíků vody! Probudí se...V tu ránu bude po mdlobách.“

Dívky nabraly do kbelíku vodu ze zahrňavajícího rybníka a vylily ji na Lisandru. Gošova žena cítila, jak jí zahrňavající voda stéká po kůži a vniká do ran, ale zůstala schoulená a nepokoušela se vstát. Skrčila se ještě víc. Chvilí tak zůstala a potom se její zkrvavené a zmučené tělo začalo zmítat.

Vypadalo to, jako by nenabyla vědomí. Him baša řekl:

„Polejte ji ještě. Ještě tři čtyři kbelíky a přijde k sobě.“ Lisandra, přesně jak očekával Him baša, přišla k sobě.

Když se probrala, zatřásla hlavou, otevřela své velké oči a rozhlédla se. Okamžitě si uvědomila, kde je a proč tam je. Soustředila všechnu svou vůli a pokusila se usmát. Ústa ji neposlouchala. Sevřela pěsti, aby viděla, jestli jí nezmrtevěly ruce. Ne. Nezmrtevěly. Přejela si rukama opuchlé boky plné modřin a hlubokých bolestivých, palčivých ran. Řekla si v duchu:

„Šatra mě pozoruje. Myslí si, že jsem poražena. Ale já. . . já nejsem poražena. A poražena nikdy nebudu. Musím vstát. Musím. . . Musím. . .“ Co se jí před chvílí nepodařilo, podařilo se jí teď.

Mrštně vyskočila, až všichni strnuli údivem, hodila hlavou a zase zvedla čelo. Stužka, kterou si svázala vlasy, se přetrhla. Její bohaté černé lesklé vlasy, mokré a smíchané s hlinou a krví, splývaly jí rozpuštěné po ramenou a zádech a zahalovaly ji až po pás jako zvláštní barbarský úbor. Druhá polovina s oblými tvary však zůstala docela holá.

Zloděj Už mlaskl. Nestačilo mu to však a ještě vykřikl:

„Tak krásná Lisandra ještě nikdy nebyla.“ Kyrarsarka ho chytila za ramena, zvedla ho a odhodila ho přes rameno. Zloděj Už se za halasného smíchu celé šatry zvedl se země a utekl. Schoval se ve stanu.

Zloděj Už měl pravdu. Lisandra ještě nikdy nebyla tak krásná. Gošu na ni upřel pohled, zase se kousl zuřivě do rtů a mlčel. Ariston se na ni taky podíval, vyjekl a chtěl začít rvát, ale jeho přítel Urat mu vrazil jednu pěstí, aby ho uklidnil, a zašeptal mu do ucha:

„Nemáš žádnou hrdost! Neumíš se ovládat a nemáš žádnou hrdost! Jestli si nedáš říct, budeš pro smích celé šatře, pitomče!"

Gošu postoupil o krok k rozčuchané a nahé ženě a chystal se jí zeptat, jestli se rozejde s Aristonem a bude mu nadále věrná. Lisandra však uhodla jeho myšlenky. Zaječela:

„Mlat' si mě dál, pse! Ještě mě neopustily síly. Mlat' mě dál a zabijme. Zbaběle. . .!" Ze všech slov, která Lisandra pronesla, se jedno zarylo Gošovi do srdce jako nůž: „Zbaběle!" To slovo slyšela celá šatra. Litoval, že ji nezabil dřív, než to slovo řekla. Nevadí!

Zabije ji teď. Ví, jak se zabíjí člověk harapnikem, a zabije ji. Ale jak ji může zabít? Jestli umře Lisandra, musí umřít i on. A on chce žít. Chce žít, žít, žít . . .

Him baša ho vybídl:

„Dej jí ještě, Gošu! Když nevěrná žena chce, abys jí přidal, dej jí ještě, Gošu, dej jí, dokud nebude mít dost. A jestli ji chceš zabít, dej jí, ať umře. Neboj se! Je to tvoje právo, nechat ji naživu, nebo jí zabít. . ." Gošu změřil očima vzdálenost, která ho oddělovala od Lisandry, o krok ustoupil, strčil si do rozkousaných a zkrvavených úst a do velkých bílých zubů špičky kníru a začal je zase kousat. Řinul se z něho pot. Zbabělec! Řekla mu, že je zbabělec! Teď jí ukáže, jaký je on, Gošu, zbabělec! Zvedl ruku a nemilosrdný harapnik zasvištěl vzduchem a zase dopadl a krvavil štíhlé snědé a plné tělo ženy. Jednou. Dvakrát. Třikrát. Po čtvrtém švihnutí se Lisandra zlomila a s krátkým záupěním se zhroutila, ale neomdlela.

Mladý muž s jiskrnými očima jakoby znechucen tím, co udělal, odhodil harapnik bulibašovi k nohám a přiskočil ke své ženě. K velkému údivu šatry ji vzal do náruče, něžně, s lítostí a s nesmírnou opatrností, jako se bere do náruče nemocné dítě, a začal ji konejšit a houpat. Zvedl ji a políbil ji na čelo a obočí, na snědé tváře a na silné a lesklé černé vlasy, jako by byly z kovu.

Strnulá a oněmělá šatra se dívala na Goša i na Lisandru.

Ariston vytřeštil oči. Zvedl se na špičky a zavyl jako zvíře.

Gošu slyšel divoký výkřik svého nepřítele, ale neohlédl se.

S nahým znetvořeným a zkrvaveným tělem Lisandry, které tiskl k chlupaté hrudi, zamířil opatrně ke stanu. Gošova matka se obrátila ke dvěma starším ženám, které stály celou dobu vedle ní, a řekla tiše:

„Pojd'me jí dát obklad. Musí ji bolet, chudáka, celé tělo." Všechny tři vešly za Gošem do stanu.

Starci, kteří se před zahájením soudu rozsadili před Himem bašou, si vzpomněli, že si zapálili dýmky. Kdy a jak jim vyhasly? Někteří, zatímco harapnik svištěl a bez ustání švihal, sevřeli dýmky v zubech nebo bezzubých dásních. Jiní je ale bezděčně drtili v prstech, že z nich zbyly střípky. Jedno dítě dostalo hlad. Začalo křičet. Mladá plná žena, která držela dítě na rukou, si rozepnula košili, vytáhla snědý prs velký jako meloun a přiložila ho dítěti k ústům. Dítě ztichlo a začalo nedočkavě pít.

Gošu věděl, co teď od něho očekává celá šatra. Neotálel.

Objevil se u vchodu do stanu. Oči mu plály jako dva řeřavé uhlíky a z tváře zalité potem a krví vyhlížel stále týž rozhodný a chmurný výraz. V ruce držel hrubý konopný ručník.

Okamžik pozoroval okolostojící snědé lidi. Všechny dobře znal. Putoval s nimi zeměmi a kraji.

Přivedl mezi ně Lisandru. Před jejich kulatými očima, neobyčejně velkýma a neobyčejně černými, ji zbičoval a teď musí před jejich očima vyzkoušet svou sílu a ukázat zdatnost, jak bude vládnout harapnikem v boji s Aristonem. Budiž. I to přejde.

Utřel si čelo, utřel si krk a utřel si i široká svalnatá a mohutná prsa, v nichž zrychleně bušilo srdce naplněné záští a krutě zkoušené utrpením. Všechno pro něho skončilo.

Nebo aspoň se mu zdálo, že pro něho všechno skončilo.

Zmuchlal ručník a odhodil ho. Sehnul se a vzal harapník ležící u Him bašových nohou. Poodešel od oněmělé šatry, která teď vyvalovala oči ještě víc, a zastavil se na témže místě, kde stál před chvílí, kdy trestal svou ženu podle starých zákonů a obyčejů šatry. Švihl na zkoušku harapníkem do vzduchu, jako by se bál, že ho už nebude poslouchat. Harapník nasáklý Lisandřinou krví zasyčel jako had a třeskl jako rána z pušky.

Bulibaša zavolal Aristona a podal mu druhý harapník.

Ariston, také do pasu obnažený, ho vzal a stoupl si na místo, kde stála před chvílí Lisandra. Švihl harapníkem Gošovi nad hlavou, aby si ho vyzkoušel.

Nadešel očekávaný okamžik, velký okamžik. Mladí snědí muži, oba vlasatí, oba zarostlí, oba chlupatí, oba černoocí, se navzájem odhadovali, měřili a dlouze pozorovali, jako by se viděli poprvé. Oči jim plály, černé a husté obočí se svažovalo a velké bílé zuby skřípěly. Teď nejen Gošu, ale i Ariston si kousal, drtil a krvavil silné masité rty. Šatra se na ně mlčky dívala, jako by každý její člen byl vytesán z tvrdé černé masy. Jako by byly živé jen jejich oči, které chvílemi mrkly, a srdce, která se zmítala a silně bušila v jejich prsou.

„Gošu už má dost. Prohraje.“

„Nesmysl! Prohraje Ariston.“ Him baša okřikl šatru, aby byla zticha. Opět se rozhostil klid. Velký zvon ve vsi však nedbal bulibašova příkazu a znovu se rozezněl. Po chvíli začal zvonit i malý zvon. Nehybným a lepkavým vzduchem nad šatrou přeletěli dva čápi. Jeden pes vyštěkl na jejich stíny, které pomalu klouzaly jako malé sánky po suché, tvrdé a řídké trávě, spálené letním sluncem.

„Můžete začít,“ řekl Him baša.

Ariston zvedl harapník a zaútočil. Harapník, suchý, ale měkký jako hedvábí a ostrý jako nůž, zasvištěl. Gošu, který měl oči na stopkách a kterému svaly jen hrály, uskočil, vrhl se k zemi a téměř s ní splynul. Vyvázl nedotčen. Zachroptěl, vyletěl jako šíp, a než se kdo vzpamatoval, jeho harapník, ještě vlhký od Lisandřiny krve, se hluboko zařízl do Aristonova těla a zkrvavil je. Ariston zaskočen rychlostí a palčivostí rány o krok ustoupil. Gošu se směle vrhl vpřed a švihl s touž nenávistnou pomstychtivostí ještě jednou.

Snědá šatra zašuměla jako les, do něhož se náhle opře vítr.

„Do toho, Aristone, ..! Nedej se, Aristone. . .! Dej mu, Aristone . . .!“

„Do toho, Gošu . . .! Nedej se, Gošu . . .! Pusť se do něho, Gošu.. .!“

Bulibaša zařval:

„Nechte je! Jsou už tak dost popuzeni jeden proti druhému. Nedrážděte je! Nevidíte, že se bijí jako dva kohouti?“ Šatra zmlkla, ale žáby ve spícím rybníku místy pokrytém velkými záplatami šřavnatého zeleného okřehku se daly do kvákání.

Okolo snědých lidí šatry plynul čas, aniž se na chvíli zastavil. Ať se na zemi, na hvězdách či mezi nimi děje cokoli, jde kupředu svými pravidelnými, odměřenými kroky.

Slunce se chýlilo k západu. Stíny lidí, dlouhých a těžkých vozů s plachtami, koní, oslů a mulů, kteří netečně okusovali suchou a tvrdou trávu, se začaly prodlužovat.

Aristona už páčila kůže a bolelo ho celé tělo. Jako by mu někdo přejížděl po kůži rozžhaveným hákem. Ne. Něco takového nemohl vydržet. Musí stůj co stůj taky zasáhnout a poznamenat Goša, musí ho vyřídít. Vzchopil se, zvedl bič a postoupil o krok dopředu. Ale Gošu zase mrštně, tak mrštně, že by to v něm nikdo nehledal, uskočil a znovu se vrhl k zemi. Přimkl se k ní jako černý had se třemi ohnivými jazyky, připraven uštknout. Ariston rozlícený neúspěchem zapomněl nebo úmyslně porušil pravidla zápasu, vrhl se na Goša a začal ho mlátit bičičtím do hlavy. Gošu se

pokoušel odstrčit Aristona pravou rukou, v níž držel harapnik, a levou hledal jeho varlata, aby mu je sevřel a rozdrtil.

Him baša se vymrštil, přiskočil k nim, odtrhl je od sebe a vyčinil jim. Šatra porušila mlčení.

„Ariston bojuje nečistě!" „Hanba!" „Bij se čestně, Aristone!" „Gošu, musíš se bít taky čestně!" Him baša řekl oběma:

„Začněte znovu a změřte svoje síly jako pořádní chlapi. Nebudeme vám trpět, abyste porušovali stará pravidla zápasu!"

„Rád bych se napil," řekl Ariston.

„Teď ne!" řekl Him baša. „To se nesmí. Potom. . ." Utkání začalo znovu. Oba biče, jeden jako druhý, protínaly vzduch, svištěly a šlehaly.

Netrvalo dlouho a vzrušená šatra s uspokojením spatřila nejenom Aristonovu, ale i Gošovu krev.

„Do toho, Aristone . . .!" „Nedej se, Aristone . . .!" „To se lehko řekne! Neslyšíte, jak heká? Gošu ho určitě položí!" „Kdepak! Ariston položí Goša."

„Takoví chlapi, a perou se kvůli ženskému podolku!"

„A kvůli čemu se mají prát? Králové se . . ." Vřava. Nikdo už neslyšel vlastního slova. Ale bulibaša je překřičel a vyžádal si ticho. Šatra chtě nechtě musela uposlechnout jeho rozkazu a zase zmlkla. Ale copak to šlo, jen tak se dívat a mlčet? Gošu teď švihal bičem jako smyslů zbavený, div mu oči z důlků nevylezly. Práskal bičem a supěl. A myslel na Lisandru a na noc, kterou strávila s Aristonem v olšínách u vody. Myslel na slovo, které mu vmetla do tváře. .. Teď... Když teď neporazí Aristona, bude mu muset dát podle starého zákona šatry Lisandru navždycky. Navždycky.

Aristonův harapnik taky svištěl jako blesk. Gošovi se najednou nechtělo uhýbat. Toužebně si přál trpět, krváčet, cítit, jak ho bolí a pálí tělo, aby jeho zášť ještě vzrostla a aby rány, které on, Gošu, zasadí Aristonovi, byly ještě citelnější a pádnější. Aristonův bič s třemi cvorami se mu ovinul kolem těla, spálil mu kůži a zakousl se mu hluboko do masa. Gošu cítil, jak po jeho svalnatém těle stékají širůčky krve a prosakují pod opaskem k bokům. Bolest do něho zařala tesáky jako hladové divoké zvíře. Muž se po ráně ještě jednou kousl do rozpukaných rtů a vsál je do sebe. Ucítil v ústech teplou a sladkou krev, která zmírnila jeho žízeň.

Žízeň ho spalovala a mučila. Stačí! Víc Aristonovi nedovolí.

Gošu zvedl výhrůžně a jako šílený svůj harapnik. Začal bít. Jeho prudké rány teď dopadaly jedna za druhou jako spalující, smrtelné a zhoubné blesky.

Ariston omámený sprškou ran, kterým nemohl uniknout, ustupoval, ale Gošu mu nedopřál ani vteřinu oddechu. Postupoval za ním a bičoval ho, dokud Ariston poražen neodhodil harapnik. Pak teprve přestal. Teprve pak odhodil svůj harapnik.

Jeho matka, vrásčitá stařena, která od začátku všechno sledovala, přistoupila k němu. Chtěla ho pohladit a obejmout. Gošu ji odstrčil a řekl tiše:

„Ne. Teď ne." Zatímco oba bosí a do pasu obnažení muži, s vousy a těly potřísněnými krví, mířili ke svým stanům, Alimut vykřikl:

„Četníci. . . Jdou sem četníci. . ." Při slovech četníci... jdou sem četníci se šatra rozptýlila jako na rozkaz. Všichni se zahleděli ke vsi. Z jedné uličky opravdu vyjeli na koních dva četníci, pustili se přes louku a krokem se blížili k cikánskému táboru.

„Dělejte, že se bavíme," řekl Him baša. „Hrajte a tancujte. Četníci nemusí vědět, co se tu dělo. Není zapotřebí, aby se míchali do našich záležitostí a do našich zákonů. " Každému bylo jasné, co má dělat. Děti začaly skotačit.

Trochu větší se pustily do křížku a ostatní mladí se dali do tance. Alimut si přinesl ze stanu housle, Elezar kobzu, Blebe rychle rozehrál flétnu. Tanečníci i s muzikanty se nepozorovaně přesunuli na pokropené a udusané místo, kde byla potrestána Lisandra a poražen Ariston. Žhavá zem už dávno

vsákla vodu, po níž nezůstalo ani stopy, ale tu a tam bylo vidět velké kapky sražené krve. Mládež, která poskakovala bosýma nohama na jednom místě nebo se přesouvala z místa na místo, se postarala o to, že brzy zmizely i poslední stopy.

Četníci zastavili koně. Bulibaša jim vyšel vstříc. Za ním se s obnaženými hlavami shromáždili starci šatry. Všichni před četníky sklonili své copaté, zarostlé a vousaté hlavy. Chlapci, kteří se proměnili v muzikanty, přestali hrát, a sotva započatý tanec skončil. Děti zanechaly hry. V několika okamžicích se celá šatra shromáždila za Himem bašou a starci.

Slunce se naklánělo nad obzorem a chýlilo se k západu.

Na močále se míhaly zvláštní žlutavé, sinalé, načervenalé odlesky. Psi zalezli pod vozy. Medvědi přestali mručet. Ale koně, osli a muli šatry dál netečně spásali suchou a tvrdou travu.

Jeden z četníků se zeptal:

„Co tu tropíte? Bavíte se?“

„Ano,“ odpověděl bulibaša. „Děti si hrají. Mladí hrají a tancují a my starší odpočíváme. Vedro zmohlo stejně nás jako vás. Trápí nás mouchy. A teď večer ještě zkusíme od komárů.“

„Co se dá dělat?“ řekl jeden z četníků.

„To je léto. V létě je vedro, mouchy, komáři. To je léto.“

